

Голові Разової спеціалізованої ради PhD 13058
Запорізького національного університету,
д.біол.н., професору,
Малікову Миколі Васильовичу

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора біологічних наук, професора
Лизогуба Володимира Сергійовича на дисертаційну роботу
Гвоздьова Миколи Володимировича за темою «Удосконалення фізичної та
функціональної підготовленості футболістів 17-18 років шляхом застосування
засобів кардіотренування», поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності А7 Фізична культура і спорт, галузь знань А Освіта

Актуальність теми дисертації. Футбол – є не лише популярний, а і один із технологічних видів спорту. Але, не зважаючи на високий рівень розвитку футболу, цілісне уявлення фахівців та науковців про нього ще знаходиться на стадії формування. Професіонали знають, що продуктивність гравців на полі залежить від перемінних чинників: технічної, тактичної, ментальної, фізичної та функціональної підготовки, об'єму та інтенсивності тренування, високих швидкісних реакцій, спроможності одночасно відстежувати велику кількість об'єктів їх динаміку, гнучкий когнітивний контроль та інше. Тому і адаптують програми тренувань відповідно до них. За останні роки у футболі суттєво зросли вимоги до гравців, внаслідок чого виникла потреба в оптимізації фізичних навантажень та функціональної підготовки до матчів.

Однією з ключових проблем сучасної спортивної підготовки у футболі є суттєве зростання тренувальних та змагальних навантажень, що створює ризик перевантаження, перетренованості та травматизму.

Найбільш важливі фактори, що впливають на ефективність гравців є

здатність проводити техніко-тактичні дії з високою інтенсивністю та швидко відновлюватись після виконання ігрових завдань. Тому, актуальним напрямком наукових досліджень у футболі є пошук підходів підвищення фізичної та функціональної підготовленості футболістів, що потребує науково методологічного обґрунтування.

У зв'язку з цим мета наукових пошуків полягає у тому, щоб показати шляхи подолання диспропорції між різними ланками педагогічного процесу та надати докази ефективного управління тренуванням.

У зв'язку з цим актуальність дисертаційної роботи Гвоздьова М. В. полягає у формуванні цілісної системи знань щодо проблеми удосконалення тренувального процесу футболістів на різних етапах багаторічної спортивної підготовки на основі моніторингу за функціональною та фізичною підготовленістю гравців у футболі. Дисертант намагався: по – перше, дослідити впливу типової програми тренувального процесу на фізичну та функціональну підготовленість футболістів 17-18 років; по-друге, вирішити наукову проблему та запропонувати авторську програму побудови тренувального процесу підвищення фізичної та функціональної підготовленості футболістів та експериментально її обґрунтувати.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами. Робота виконана у відповідності до Державних планів науково-дослідних робіт факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України в рамках тем: «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання, спорту та туризму» (номер державної реєстрації 0122U2047) Зведеного плану науково-дослідної роботи МОН України на 2022-2027 рр. та «Оптимізація тренувальної та змагальної діяльності спортсменів різного віку і кваліфікації у системі багаторічної підготовки» (номер державної реєстрації 0125U001512) Зведеного плану науково-дослідної роботи

Міністерства освіти України на 2025-2029 рр. де автор є співвиконавцем тем.

Роль Гвоздьова М.В. полягала в організації та проведенні досліджень, у науковому теоретичному обґрунтуванні, розробці програми моніторингу фізичної та функціональної підготовленості футболістів.

Новизна дослідження та одержаних результатів: вперше на підставі аналізу та узагальнення результатів комплексного дослідження розроблено експериментальну програму побудови тренувального процесу у підготовчому періоді річного макроциклу для футболістів 17-18 років з використанням різних засобів кардіотренування.

Проведено комплексне дослідження особливостей впливу різних програм організації тренувальних занять на рівні загальної та спеціальної фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років.

Вперше отримані нові експериментальні дані та сформовано і обґрунтовано програми тренувальних занять з використанням засобів кардіотренування.

Доповнено та розширено дані щодо особливостей процесу фізіологічної адаптації організму спортсменів до систематичних фізичних навантажень значного обсягу та інтенсивності.

Встановлені та дістали подальшого розвитку експериментальні матеріали щодо особливостей впливу засобів кардіотренування на функціональний стан організму спортсменів, що знайшло відображення у підвищенні аеробних здібностей футболістів 17-18 років.

Підтверджено дані щодо необхідності подальшого вдосконалення існуючих тренувальних програм для футболістів різного віку на різних етапах багаторічної підготовки з урахуванням вимог світового футболу.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у формулюванні нових знань та методології побудови експериментальних програм тренувального процесу у підготовчому періоді річного макроциклу для футболістів 17-18 р.

використанням різних засобів кардіотренування.

Сформульовані принципи організації тренувального процесу у футболістів 17-18 р. з використанням засобів кардіотренування. Розширена і уточнена система знань стосовно особливостей адаптації організму юнаків 17-18 р. до фізичних навантажень значного обсягу та інтенсивності.

Практичне значення результатів дослідження. В дисертації Гвоздьова М.В. розроблена інформаційна база показників фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років. Висока практична значимість дослідження виражається у можливості точного визначення індивідуальних особливостей функціональної та фізичної підготовленості футболістів, а їх результати упроваджено в роботу кафедр теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету МОН України, у навчальний процес Інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самойленко, Класичного приватного університету (м. Запоріжжя), у навчальний процес КВНЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради та ОДЮСШОР «Металург» (м. Запоріжжя), що підтверджують відповідні акти.

Результати комплексного дослідження можуть бути використані у подальших наукових розробках для організації навчально-тренувального процесу футболістів на різних етапах спортивної підготовки.

Особистий внесок здобувача полягає в організації та проведенні теоретичних і емпіричних досліджень, формуванні напрямів досліджень, аналізі та інтерпретації фактичного матеріалу, теоретичному узагальненні отриманих даних, формулюванні висновків. Внесок співавторів визначається участю в організації досліджень окремих наукових напрямів, допомогою в обробці матеріалів та їх обговоренні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація має об'єм 252 сторінок і оформлена згідно діючих вимог. В ній відображені всі необхідні розділи: вступ,

огляд літератури, методики досліджень, розділи, які містять власний експериментальний матеріал з обговоренням, висновків, покажчика літератури. В дисертації представлено 66 таблиць та 19 ілюстрацій. Список використаних джерел містить 230 найменувань, з яких 64 англомовних джерел.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота вирішує важливі проблеми та формулює теоретико-методологічні знання щодо програми удосконалення фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 р. засобами кардіотренування і може бути перспективним для наукового розвитку та практичного застосування.

Результати базуються на достатній кількості експериментального матеріалу, який отриманий з використанням сучасних інформативних методів, що відповідає меті і завданням дослідження. Правильно обрана стратегія дослідження. Наведені результати є новими і мають об'єктивний характер.

У роботі Гвоздьова М.В. наводиться аналіз цілого ряду комплексних фізіологічних, педагогічних та фізичних показників, а математико-статистичні методи дозволили одержати надійні результати. Положення і висновки дисертації аргументовані та відповідають поставленій меті і завданням роботи.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо переліку наукових конференцій, на яких апробовано результати дослідження, зазначено публікації автора.

В першому розділі «Сучасні проблеми удосконалення тренувального процесу футболістів на різних етапах багаторічної спортивної підготовки» наведено дані аналізу літератури по проблемі дослідження. За результатами проведеного аналізу Гвоздьов М.В. встановив перспективи практичного вирішення у тренувальному процесі футболістів засобів кардіотренування, що

сприятиме підвищенню ефективності роботи і толерантності до фізичного навантаження. На думку автора це дозволить оптимізувати тренувальний процес, врахувати вікові та індивідуальні особливості гравців, розробити практичні рекомендації підвищення рівня їх фізичної та функціональної підготовленості.

З огляду літератури видно, що в ньому критично висвітлена проблема дослідження. Автором проведений аналіз та вивчення пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі футболу. Гвоздьов М.В. виділяє низку невирішених наукових завдань.

Дисертант констатує, що саме вирішення цих завдань повинно стати пріоритетними напрямком досліджень. У яких бачиться комплексний аналіз діяльності футболістів та формування системи наукового супроводу їх спортивної підготовки із залученням програм моніторингу як найважливішого елементу системи педагогічного управління.

Розділ 1 написаний науково, привабливо і актуально. З огляду літератури видно критичне ставлення автора до цитованих публікацій. За результатами розділу 1 зроблено узагальнюючий висновок та сформульована робоча гіпотеза подальшого дослідження.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» наведено перелік методів, інструментів, технологій для визначення параметрів фізичної та функціональної підготовленості футболістів. Показана доцільність їх застосування у констатувальному та формувальному експерименті. У дослідженні використовували: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент, фізіологічні методи дослідження, комп'ютерні програми для експрес-оцінки поточного рівня фізичної та функціональної підготовленості, функціонального стану кардіореспіраторної системи, метод експертної оцінки з розрахунком коефіцієнтів конкордації. Методи математичної статистики застосовувалися для опрацювання експериментального матеріалу з

використанням програм MS Excel та Statistica 13.

У розділ 3 наведені результати досліджень (с.79). В ньому розглядаються питання експериментального матеріалу, що стосується «Вивчення впливу типової програми побудови тренувального процесу на показники фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років у підготовчому періоді річного макроциклу». Наведено дані констатувального експерименту щодо особливостей динаміки параметрів загальної та спеціальної фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років у тренувальному процесі за типовою навчальною програмою для дитячо-юнацьких шкіл.

Отримані результати дозволили визначити основні особливості пристосування організму футболістів 17-18 років до систематичних фізичних навантажень різного обсягу, потужності та спрямованості у рамках підготовчого періоду річного макроциклу, які передбачені типовою програмою побудови тренувального процесу для спортсменів-футболістів на етапі підготовки до вищих спортивних досягнень. Результати дослідження засвідчили недостатню ефективність зазначеної програми й необхідність її суттєвого вдосконалення.

У зв'язку з вищевикладеним та з метою удосконалення типової програми фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років було запропоновано провести зміни в обсязі тренувальних навантажень на різні види підготовки футболістів (загальна, спеціальна фізична, технічна та тактична) та включити до них засоби кардіотренування.

У четвертому розділі «Загальна характеристика авторської програми побудови тренувального процесу футболістів 17-18 років у підготовчому періоді річного макроциклу та її експериментальне обґрунтування» (с.117) представлено зміст та структуру запропонованої експериментальної програми. Вона передбачала певний перерозподіл тренувальних навантажень на різні види підготовки та використання в процесі тренувальних занять різних засобів кардіотренування (степ-аеробіка, тай-бо та джаз-фанк).

За результатами формувального експерименту доведено, що використання у тренувальному процесі футболістів 17-18 років запропонованої нами програми організації тренувальних занять, сприяло суттєвому покращенню рівнів загальної та спеціальної фізичної, функціональної підготовленості. Наприкінці експерименту для футболістів експериментальної групи були характерні статистично значущі більш високі, в порівнянні з контрольною групою, рівні функціонального стану серцево-судинної системи та зовнішнього дихання. По завершенню дослідження у футболістів експериментальної групи спостерігалися також статистично значущі кращі, в порівнянні зі спортсменами контрольної групи, темпи покращення усіх параметрів їх спеціальної фізичної підготовленості.

І, нарешті, у п'ятому розділі дисертації «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» Гвоздьов М.В констатує та обговорює та зіставляє отримані експериментальні результати, з результатами науково-методичної літератури, підкреслює новизну та науково-практичну значущість вперше розробленої експериментальної програми побудови тренувального процесу у підготовчому періоді річного макроциклу. Запропонована програма передбачає перерозподіл обсягу тренувальних навантажень та додаткове використання різних засобів кардіотренування.

Вперше розроблено алгоритми та експериментальні матриці виконання фізичних навантажень з використанням засобів кардіотренування. Проведено комплексне вивчення особливостей впливу різних тренувальних занять на рівні загальної та спеціальної фізичної й функціональної підготовленості футболістів 17-18 років на поточний функціональний стан систем кровообігу та зовнішнього дихання організму. Доповнено та розширено дані щодо особливостей процесу фізіологічної адаптації організму спортсменів до систематичних фізичних навантажень значного обсягу та інтенсивності.

Висновки науково обґрунтовані, відповідають меті і завданням

дисертаційного дослідження. Зміст висновків свідчить про достатній рівень підготовленості дисертанта, вільне володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми та обґрунтоване розв'язати дослідницького завдання.

Список використаних джерел включає 230 джерел, які оформлені згідно сучасних вимог. Дисертаційна робота завершується практичними рекомендаціями та додатками.

Таким чином, дисертаційна робота Гвоздьова М.В. відповідає встановленим вимогам МОН України щодо оформлення дисертацій і включає всі необхідні розділи, що роблять її завершеним науковим дослідженням.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. За темою дисертації опубліковано 6 наукових праць, з яких 4 статті – у спеціалізованих фахових виданнях України, які включені до науко-метричних баз та 2 статті – у іноземних виданнях.

Апробація матеріалів дисертації здійснена, а результати дослідження оприлюднено та представлені на 7 всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання Гвоздьова М.В., що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані автором особисто. Використані в цьому дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідні посилання і застосовані з метою підкріплення ідей автора.

Дискусійні питання і зауваження. Разом з тим, у дисертаційній роботі Гвоздьова М.В. виявлені окремі недоліки та дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації та уточнень:

1.Здобувачем ґрунтовно представлено експериментальну програму із застосуванням засобів кардіотренування, однак недостатньо розкрито механізми їх вибору (степ-аеробіка, тай-бо, джаз-фанк) для футболістів 17–18 років з

позицій специфіки змагальної діяльності.

2. Чому саме автор зупинився на виборі таких засобів кардіотренування, як степ-аеробіка, тай-бо та джаз-фанк тоді як специфічна змагальна діяльність футболістів 17-18 років характеризується переважно інтервальною анаеробно-аеробною роботою?

3. У дисертації наведено експериментальні дані із високими темпами приросту показників (у 3–10 разів), проте їх інтерпретація має описовий характер і потребує більш глибокого статистичного та порівняльного аналізу.

4. Які механізми індивідуалізації тренувальних навантажень (зокрема, залежно від амплуа, рівня функціонального стану чи адаптаційних можливостей спортсменів) були закладені в авторську програму, та яким чином вони вплинули на отримані результати?

5. Незрозумілим є форма представлення результатів у табл. 3.6., 3.7, 3.8 та 3.10 та інші де наводяться кількісні і якісні характеристики фізичної та функціональної підготовленості футболістів (с 91, 92, 93).

Висловлені недоліки та зауваження носять дискусійний характер і не впливають на високий науковий та методологічний рівень дисертації, не знижують її загальної позитивної оцінки. Зауваження та побажання спрямовані на подальше вдосконалення наукових і творчих здібностей здобувача.

Загальний висновок. Вважаю, що дисертаційне дослідження Гвоздьова М.В. «Удосконалення фізичної та функціональної підготовленості футболістів 17-18 років шляхом застосування засобів кардіотренування» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України

№ 759 від 31.05.2019 р.), а її автор – Гвоздьов Микола Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю А7 Фізична культура і спорт, галузь знань А Освіта.

Офіційний опонент:

доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри анатомії, фізіології
та фізичної реабілітації

Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Володимир ЛИЗОГУБ

Підпис В.С. Лизогуба стверджую
проректор з наукової та інноваційної роботи
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Олександр СПРЯГАЙЛО